

A61

P-y

3997p

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

АМАНМИРАДОВ Нурберди

УДК 327-027.311:316.75

**ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

23.00.03 – політична культура та ідеологія

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2015

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політології та державного управління Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор політичних наук,
старший науковий співробітник
ВАЩЕНКО Костянтин Олександрович,
Національне агентство України з питань
державної служби, голова.

Офіційні опоненти:

доктор політичних наук
ЛЯШЕНКО Тетяна Михайлівна,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України,
відділ теоретичних та прикладних проблем
політології, науковий співробітник;

кандидат політичних наук, доцент
БУЛЬБЕНЮК Світлана Степанівна,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, кафедра
політології та соціології, доцент.

Захист відбудеться 28 травня 2015 року о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.і2 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 28 квітня 2015 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Я. Волянук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сьогодні ціннісні орієнтири і сама система міжнародних відносин зазнали суттєвих змін, особливо відчутна нестабільність, ціннісна й ідейна невизначеність сучасного світу, що переживає порушення норм міжнародного права і зобов'язань, втручання у справи незалежних держав, посягання на державний суверенітет, безпідставні територіальні претензії, агресивні спроби змінити державний кордон. Відновлення довіри між державами і народами вбачається завданням, для вирішення якого важливо мобілізувати всі можливі міжнародні та локальні засоби. Пошук шляхів оновлення ідеології міжнародних відносин, її імплементації у систему реальної політики є проблемою, що потребує першочергової та невідкладної уваги.

Передумови нової ідеології міжнародних відносин містяться у пропозиціях ряду визначних акторів світової політики та передусім стосуються своєрідного «перезавантаження» на принципах миролюбності, рівноправності, демократії, дотримання прав людини, міжнародної безпеки, поваги суверенітету держав, їх права на вибір власного шляху розвитку. Показовим є і те, що ці принципи розділяють не тільки країни сталої демократії, а й більшість пострадянських держав. Важливе місце в утвердженні нової ідеології міжнародних відносин належить історично давній та одночасно, молодій державі – Туркменістану. Подвижницька діяльність Президента Туркменістану Гурбангулі Бердимухамедова на шляху досягнення миру, безпеки та сталого розвитку може слугувати важливим імпульсом до вироблення і встановлення демократичних і гуманістичних основ міжнародних відносин.

В Україні проблеми сучасної політичної ідеології, особливості політичних змін і трансформацій, ціннісних орієнтацій міжнародних відносин в епоху глобалізації аналізуються у роботах таких дослідників, як І. Алексєєнко, В. Андрущенко, Т. Андрущенко, О. Бабкіна, І. Варзар, К. Ващенко, С. Бульбенюк, М. Головатий, В. Горбатенко, М. Дмитренко, Г. Зеленько, О. Картунов, А. Колодій, В. Корнієнко, В. Кремень, Т. Ляшенко, М. Михальченко, О. Новакова, М. Остапенко, Н. Ротар, Ф. Рудич, Ю. Шайгородський, М. Шаповаленко та інших.

До проблеми оновлення ідеологічних засад міжнародних відносин звертаються у свої працях й ряд туркменських авторів, серед яких і науковці, і практичні політики (Т. Джумасєв, Т. Комєков, А. Кулієв, Ф. Мамєдов, В. Храмов та інші). У окремих розвідках західних вчених проаналізовані двосторонні відносини Туркменістану з іншими державами (Д. Андерсон, С. Бланк, Г. Глісон, Р. Катлер, Х. Пеймані, С. Пейроуз, Д. Сміт та інші). Дослідники вивчають прояви як демократизації, так і авторитарного режиму на пострадянському просторі, їх вплив на внутрішню і зовнішню політику, перебіг реформ та збереження традицій.

Разом із тим, значний обсяг опублікованих робіт не означає, що проблема формування нової ідеології міжнародних відносин досліджена комплексно. Уваги, насамперед, потребують теоретико-методологічні основи аналізу міжнародних відносин у світлі політико-культурних й ідеологічних змін сучасності, в умовах глобалізації; тенденція демократизації міжнародних відносин та зміни зовнішньої політики різних держав (зокрема України і Туркменістану) у контексті утвердження нової системи ціннісних пріоритетів. Враховуючи актуальність і недостатню повноту теоретичного осмислення цієї проблематики, автор обрав її для безпосереднього аналізу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження пов'язаний з комплексною науковою темою кафедри політології та державного управління «Проблема громадянського суспільства та його розвиток в Україні», що входить до Тематичного плану науково-дослідних робіт НПУ імені М. П. Драгоманова, науковий напрям «Дослідження проблем гуманітарних наук», затверджений Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 23 грудня 2010 року). Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 7 від 31 січня 2013 року).

Мета дисертаційного дослідження полягає в аналізі трансформацій сучасного світу, які формують необхідність становлення нової ідеології міжнародних відносин; у вивченні змісту та основних параметрів цієї ідеології, особливостей її становлення у Туркменістані.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення ряду дослідницьких *завдань*, основними серед яких є:

- проаналізувати методологію дослідження феномену міжнародних відносини, наукові підходи до вивчення ціннісної основи і динаміки світової політики в контексті формування потреби в новій ідеології;
- розкрити категорію «національний інтерес» в умовах трансформації ідеології міжнародних відносин;
- осмислити основні суперечності міжнародних відносин у контексті тенденції до відродження конфронтаційної ідеології «холодної війни»;
- охарактеризувати основні зміни сучасного світу, інформаційну революцію, визначальні форми глобалізації як середовище становлення ціннісних орієнтирів міжнародної політики;
- окреслити демократичні передумови оновлення ідеології міжнародних відносин, її розвиток у контексті ідей «глобального гуманізму», демократії, відкритості, довіри та колективної безпеки;
- дослідити місце і роль недержавних суб'єктів у процесі формування нової ціннісної моделі міжнародних відносин;

– визначити особливості трансформації зовнішньої політики Туркменістану, реальні та перспективні шляхи оновлення ідеологічних засад міжнародного співробітництва, на прикладі взаємин Туркменістану і України.

Об'єктом дослідження є ідеологія світової політики і міжнародних відносин як ціннісна основа сучасного політичного розвитку.

Предмет дослідження – трансформація ідеологічних засад міжнародних відносин в умовах сучасних глобальних викликів.

Методологічну основу дослідження становить поєднання наукових принципів, методів і методологічних підходів до осмислення сучасної ідеології міжнародних відносин. Дисертаційне дослідження базувалося на принципах об'єктивності, цілісності, історизму, єдності теорії і практики, що дозволило розкрити суперечливість, багатовимірність світового розвитку.

У дисертації використані антропоцентричний, гуманістичний, аксіологічний методологічні підходи. Дослідження спирається також на цивілізаційний підхід до аналізу сучасних глобальних викликів, які постали перед політичними елітами і громадянським суспільством у всьому світі. Загальнотеоретичний і загальнометодологічний потенціал науки про політику дозволив застосувати комплексний підхід до дослідження впливу політичних змін сучасного світу на становлення нової ідеології міжнародних відносин. На основі ціннісного та політико-культурного підходів аналізується й вплив національних інтересів на ідентичності, ідеології внутрішньої і зовнішньої політики, зокрема традиції і новації у зовнішній політиці Туркменістану. При виявленні протиріч у системі ціннісно-ідеологічних засад міжнародних відносин, зокрема в ситуації протистояння постбіполярного світу, у дослідженні використані основи порівняльного аналізу. Структурно-функціональний підхід дозволив осмислити ймовірні моделі розвитку ідеології майбутньої системи міжнародних відносин, а політико-антропологічний – виявити концептуальні установки формування людиноцентричного сприйняття такої системи.

Міждисциплінарність проблеми орієнтує на багатоаспектний аналіз трансформації ідеології міжнародних відносин крізь призму причинно-наслідкових зв'язків. При цьому особливий акцент зроблено на адекватній політологічній рефлексії нових тенденцій, еволюції ролі ідеології в умовах глобалізації. Тому у дослідженні застосовано комплекс філософських, загальнонаукових та спеціальних методів, головними серед яких є: діалектичний, структурно-функціональний, аналітико-прогностичний, системний, герменевтичний та інші. Поєднання елементів системного й структурно-функціонального аналізу дозволило комплексно розглянути умови і перспективи розвитку ідеології у контексті глобальних політичних і соціально-економічних змін. Аналізуючи суперечності сучасного світу, найважливіші тенденції зміни ідеологічних засад міжнародних відносин під впливом

глобалізації, послідовно залучено діалектичний метод. За допомогою історичного методу реалізоване комплексне вивчення динаміки, загальних і особливих рис трансформації зовнішньої політики Туркменістану.

У роботі використані емпіричні матеріали, складені на базі досліджень соціологічного центру «Research & Branding Group», аналізу офіційних виступів та інтерв'ю державних діячів та інших політичних суб'єктів, документів і норм міжнародного права.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що в ньому всебічно проаналізовані процеси трансформації ідеологічних засад міжнародних відносин, які відповідають викликам сучасного світу, особливості утвердження цінностей демократії і гуманізму в умовах глобалізації та інформаційної революції, спроб реанімації «холодної війни»; сформульована специфіка нової ідеології міжнародних відносин у Туркменістані, аксіологічних детермінант зміцнення його державності в умовах сучасного цивілізаційного розвитку.

Вперше:

- проаналізовано зміст поняття «ідеологія міжнародних відносин» у світлі сучасних глобальних викликів і на прикладі туркменського досвіду, що розглядається як ціннісна парадигма взаємодії країн і народів. Зміст та специфіка ідеології міжнародних відносин опирається на філософію міжнародних відносин (як суспільне знання, систему ідей і пошук істини про сучасний світ), що історично визначає соціально-політичну спрямованість світогляду людей і суспільств, залучених як у діалог, так і політичні зіткнення, глобальні конфлікти, протистояння цивілізацій;

- визначено, що пошук нових ідеологічних основ міжнародних відносин повинен діалектично поєднувати загальнолюдські демократичні, гуманістичні цінності, як найважливішу закономірність, імператив сучасного світового розвитку з врахуванням соціокультурного, цивілізаційного розмаїття сучасного світу, уникненням односторонньої ідеологізації, орієнтацією на забезпечення міжнародної солідарності, базових соціальних, економічних, політичних, громадянських прав, захист культурно-історичної спадщини;

- виявлена тенденція загострення сучасних міжнародних відносин в умовах повернення до ідеології «холодної війни», яка базується на недовірі і конфронтації, нагнітанні міжнародної напруженості, порушенні норм міжнародного права, суверенітету і кордонів незалежних держав. Особливого значення набуває питання про інформаційну експансію, коли боротьба за національну незалежність розглядається у зв'язку з боротьбою за інформаційний суверенітет і право на комунікацію.

Дістали подальшого розвитку:

- інтерпретація ризиків системи міжнародних відносин в сучасних умовах глобалізації та інформаційного суспільства, серед яких криза політичної свідомості, моральності, правосвідомості (що виявляється в ігноруванні

деякими державами норм міжнародного права та їх поведінці в деяких кризових міжнародних ситуаціях); загострення потреби народів у самоідентифікації, що викликана крахом колишнього світового порядку і зміною ролей практично всіх світових акторів; зростання етнічних і культурних чинників у міжнародних відносинах; посилення ціннісної значимості особистісної свободи та безпеки тощо;

- розуміння нової ідеології міжнародних відносин як синтезу традиційних та інноваційних цінностей, зокрема, процесу її становлення і розвитку в Туркменістані в період зміцнення державності. Доведено перспективність для Туркменістану політики нейтралітету, яка дозволяє мінімізувати ризики в міжнародних відносинах, в т.ч. й зі країнами-сусідами;

- наукова аргументація ідеологічних передумов міжнародних відносин з точки зору різноманітності та динамічності універсальних і одиничних, глобальних і локальних тенденцій. Відзначена інтенсивність, з якою відбувається модифікація традиційних систем соціально-політичних цінностей, що протистойть ідеям збереження, відновлення та реанімації звичних орієнтацій і культур. Характерна в умовах демократичного переходу нелінійність, асиметричність всіх сфер суспільного і політичного життя одночасно дозволяє здійснювати культурогенну функцію у відносно стислі періоди часу, що однаково важливо для сучасних Туркменістану та України.

Поглиблено:

- логіко-гносеологічний зміст і параметри співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика», «глобальна політика»; зазначені категорії розглядаються з позицій їх динаміки, розвитку, а також світоглядних трансформацій у сучасному світі;

- аналіз взаємодії суб'єктів і об'єктів міжнародних відносин. Підкреслюється, що у понятті політичної суб'єктності, зокрема в системі та мережах міжнародних зв'язків, містяться два інтегрально пов'язані між собою елементи: свідомість (ідеали, знання про об'єкт, ціннісно-оціночна шкала) і активність (реальна дія). Обґрунтовано перетворення глобального громадянського суспільства в реального суб'єкта формування демократичних цінностей та ідеологічних засад сучасної міжнародної політики, здатного істотно впливати на структури глобальної влади;

- аналіз проблематики шляхів імплементації базових принципів сучасної ідеології міжнародних відносин, які полягають у модернізації традиційного розуміння принципів державного суверенітету, невтручання у внутрішні справи, збереженні соціокультурної специфіки окремих спільнот, їх економічної і політичної незалежності, ефективному захисту прав людини.

Теоретичне і практичне значення дослідження полягає у тому, що в ньому проаналізовано основні зміни ідеології міжнародних відносин у контексті викликів сучасного мінливого світу, зокрема, ризиків глобалізації та

інформаційної революції. Наукове значення має обґрунтована автором ідея демократизації й гуманізації міжнародних відносин як основна парадигма їх трансформації в сучасному світі. Вказані положення дисертації можуть бути використані для подальших теоретичних і прикладних досліджень.

Теоретичне та практичне значення мають проаналізовані дисертантом особливості становлення і розвитку ідеологічних засад міжнародних відносин Туркменістану в контексті установки Президента Туркменістану Гурбангулі Бердімухамедова на зміцнення миру, безпеки і стабільності. Результати проведеного аналізу мають значення для професійної діяльності державних службовців, дипломатів, політичних експертів, громадських лідерів, журналістів – усіх тих, хто бере активну участь у формуванні символічного поля прийняття та утвердження демократичних основ світової політики.

Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі викладання політології в університетах; на їх основі може бути підготовлений самостійний спеціальний курс для студентів гуманітарних спеціальностей.

Апробація результатів дослідження. Дисертаційне дослідження отримало досить глибоку наукову і науково-практичну апробацію. Його окремі частини і завершені позиції обговорювалося на кафедрі політології і державного управління, кафедрі соціальної філософії і філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Окремі фрагменти дослідження доповідалися на різноманітних наукових і науково-практичних форумах, що проводилися в Україні та Туркменістані. Зокрема: зустріч із професорсько-викладацьким складом і студентами Туркменського сільськогосподарського університету імені С. А. Ніязова (Ашгабат, 10 грудня 2010 р.); VIII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Процеси сучасної глобалізації і Україна» (Одеса, 27 березня 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми економіки та управління національним господарством» (Ялта, 1-3 жовтня 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Статус постійного нейтралітета: опыт Туркменистана» (Київ, 29 листопада 2013 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 8 публікаціях автора, серед яких 6 розміщені у фахових виданнях з політичних наук, у тому числі й у міжнародних.

Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, чотирьох розділів (тринадцяти підрозділів), висновків та списку використаних джерел (277 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки, основна частина роботи – 195 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну, методологію, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, їх апробацію, а також структуру роботи.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні основи дослідження ідеології міжнародних відносин» – уточнюється зміст понять «міжнародні відносини», «світова політика», «міжнародна політика», сучасне розуміння суб'єктів, протиріч та умов трансформації ідеології міжнародних відносин.

У підрозділі 1.1. – «Сутність і поняття міжнародних відносин у світлі політико-ідеологічних змін сучасності» – обґрунтовується доцільність аналізу категорії «міжнародні відносини» з позицій політико-культурного, аксіологічного, цивілізаційного, антропоцентричного підходів. Витоки окресленої проблеми можна простежити у фундаментальних працях політико-філософської думки (Фуکیدід, Арістотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Клаузевіц, І. Кант, Ф. Гегель та інші). Підкреслюється небезпека для системи міжнародних відносин тоталітарної ідеології, побудованої на принципах агресивності, конфронтації держав і народів. Зі критикою тоталітаризму, засудженням ідей світового панування увійшли в історію дослідження Х. Арендт, З. Бжезинського, К. Поппера, А. Сахарова, Дж. Сороса, К. Фрідріха, Ф. Фукуями, Ф. Хайека та інших вчених. Проблема становлення нової системи міжнародних відносин, оновлення ідеології світового порядку постала предметом цілого ряду досліджень Р. Арона, Е. Баталова, У. Бека, Ю. Біденко, О. Білоруса, В. Бурдяк, К. Гаджисева, В. Горбуліна, Л. Губерського, І. Коваля, В. Копійки, А. Круглашова, А. Кудряченка, В. Манжоли, О. Панаріна, Г. Перепелиці, А. Пшеворського, Л. Страуса, Е. Тоффлера, С. Хантінгтона, С. Шергіна, М. Шульги та інших науковців.

З позицій цивілізаційного, геополітичного критеріїв вирізняють різні типи, види, рівні, стани міжнародних відносин. Співпраця чи протиборство, взаємне розуміння або неприйняття, спільні або розбіжні інтереси можуть стосуватися різних сторін міжнародного життя та його ідеологічних основ. З точки зору політико-культурного контексту потрібно звернути увагу на таку цивілізаційну динаміку стабільності, довіри і ворожнечі, співпраці і конфлікту, миру і війни, ідентифікаторами якої є саме культурно-ціннісні смисли.

У підрозділі 1.2 – «Суб'єкти та об'єкти міжнародних відносин та їх вплив на трансформацію системи ціннісних орієнтацій» – для роз'яснення активної взаємодії, змістовних векторів та ідеологічних напрямків міжнародних відносин використовуються рефлексивні політологічні поняття суб'єктів (джерело цілеспрямованої, предметної політичної діяльності; співвідношення потреб та інтересів сторін) та об'єктів (частина політичної реальності, на яку спрямована діяльність; цілі, плани, рішення) політики. Міжнародні відносини

функціонують і як об'єктивна реальність, і як її відображення у свідомості людей. Колективними суб'єктами міжнародних відносин є держави. Істотну роль у взаємодії на світовій арені відіграють й недержавні утворення.

Резюмується, що міжнародні відносини стають більше транснаціональними і менше керованими. Зростання недержавних суб'єктів визначає необхідність інтегрувати принципи міжкультурного діалогу як світоглядної основи розвитку суспільств і держав. У міжнародному співробітництві необхідно передбачати нові діалогові формати, покликані залучити тих суб'єктів, поява яких пов'язана зі глобальними політичними, соціально-економічними, модернізаційними та іншими процесами.

У підрозділ 1.3 – «Національні інтереси як джерело і рушійна сила трансформації ідеології міжнародних відносин» – підкреслюється, що формування національних інтересів, становлення нації-держави як суб'єкта міжнародного права передбачає збереження територіальної цілісності країни, суверенітету; створення системи національної безпеки, її інтеграцію у систему регіональну та глобальну; залучення закордонних інвестицій; підтримку процесів соціально-культурного та духовного відродження національної державності, самобутності народу тощо.

Стверджується, що трансформація ідеології міжнародних відносин пов'язана з соціально-економічними, політичними, геополітичними, етнонаціональними групами інтересів. Зі змінами уявлень про нації, ідеології, шляхи демократизації, глобалізації – національні інтереси набувають суперечливого характеру. Вони реалізуються державою і дають їй можливість проводити активну внутрішню і зовнішню політику. Усвідомлення національних інтересів елітою, політичними силами та громадянами сприяє консолідації нації, а залучення національних держав до загальноцивілізаційного розвитку передбачає збереження соціокультурної неповторності.

Підрозділ 1.4 – «Феномен «холодної війни» як ідеологія конфронтації і недовіри: теоретико-методологічні аспекти дослідження» – характеризує знаковий етап міжнародних відносин, властиві ціннісні протиріччя, ідеологію розколу. Завершення періоду напруженого політичного, дипломатичного, соціально-економічного протистояння засвідчило зміни ціннісних орієнтирів. Втім реанімація деяких тогочасних ідеологем і міфів досі формує протистояння на світовій арені, виснажливе з точки зору людських, матеріальних і духовних ресурсів. Рецидиви імперських підходів, погрози силою свідчать, що демократична система міжнародних відносин досі не склалася.

Повернення ідеології «холодної війни» у систему міжнародних відносин певною мірою підтверджує закономірності політики, тенденції повторення, циклічності політичних процесів, що реалізуються у діалектиці можливого і дійсного, у діяльності значної кількості людей, залежать від багатьох, навіть випадкових факторів, низки суперечностей. Розуміння законів політики

дозволяє усвідомити тимчасовість відтворення ідей «холодної війни» у сучасній світовій політиці, а також значимість консолідації зусиль для вироблення ефективних механізмів розв'язання міжцивілізаційних суперечок, розвитку конструктивного діалогу і співробітництва. Демократизація системи міжнародних відносин – тривалий процес усвідомлення особливої ролі культури та забезпечення ціннісного зближення цивілізацій.

Другий розділ – «Ідеологічні основи міжнародних відносин в умовах глобалізації» – розкриває особливості оновлення ідеології міжнародних відносин в умовах викликів сучасного глобалізованого світу.

У підрозділ 2.1 – «Основні зміни сучасного світу та їх вплив на систему та ідеологію міжнародних відносин» – аналізується динаміка сучасного світу, пов'язана з руйнуванням біполярної системи світу, посиленням його нестабільності, процесами глобалізації. Складність, мультицентричність сьогоденних міжнародних відносин, інтенсивне розмивання меж внутрішнього та зовнішнього в політичному житті позначається на тлумаченні державного суверенітету, можливості здійснення так званих гуманітарних інтервенцій. Переглядаються поняття центру і периферії, роль цивілізаційного чинника, культурних, релігійних особливостей різних регіонів, що як стимулюють міжнародний обмін у сфері культури та освіти, так і поглиблюють конфліктне середовище, дефіцит безпеки, активізують міжнародний тероризм.

Серед основних змін сучасного світу, які впливають на ідеологію міжнародних відносин, названі криза суспільної свідомості та правосвідомості, політизація міжнародно-правових питань; загострення потреб народів у самоідентифікації; зростання етнічних і культурних чинників; посилення ціннісної значимості свободи та безпеки та інші. В умовах глобальних змін важливим завданням є пошук шляхів погодження загальнолюдської системи цінностей зі національними інтересами і традиціями.

У підрозділі 2.2 – «Глобалізація як фактор формування ідеологічної основи міжнародних відносин» – розглядаються різні підходи, складнощі ціннісного порядку, наукового осмислення і трактування змісту феномену глобалізації. Глобалізація, з одного боку, робить світ єдиним та цілісним, а, з іншого – визначає нові протиріччя. Уніфікація політичних та правових інститутів супроводжується паралельним зростанням числа нових структур, що обумовлює необхідність регулювання якісно нових відносин. Процес глобалізації є водночас стихійним та керованим, відображає зміни в економічному, політичному, соціокультурному житті планети. Багатовимірність поняття визначає комплексний підхід до його розуміння як вагомому фактору формування ідеологічних засад сучасних міжнародних відносин. Відзначено розповсюдження ідеї глобальної демократизації, домінування глобальних трансформацій над локальними і регіональними.

Глобалізація актуалізує питання про ціннісні основи сучасного світу. Багатоаспектність проявів процесу глобалізації в реальній політичній практиці відображається руйнуванням цілого ряду ціннісних та ідеологічних конструкцій минулого. Розширення глобалізації актуалізувало питання про державний суверенітет, національні ідеї, традиційні суспільства тощо.

У *підрозділі 2.3 – «Вплив основних форм глобалізації на становлення ідеологічної основи міжнародних відносин»* – обґрунтовуються зміни, протиріччя сучасного світу, обумовлені як рівнем економічного і технологічного розвитку, так і ментальними традиціями, розвитком глобальної свідомості в національній державі. Сучасні ідеології визначаються діалектикою глобалізації і прагнення до збереження національної ідентичності. Кожна конкретна форма глобалізації – економічна, соціально-політична, соціокультурна, технологічна, фінансова та інші – має власну історію, логіку розвитку і потребує ефективного механізму міжнародного вирішення глобальних проблем, а також забезпечення безпеки всього світу.

У контексті глобального інформаційного простору розглядається розподіл країн на інноваційні та традиційні. З одного боку, інновації сприяють досягненню значних успіхів в економіці, технологіях, науці, з іншого – провокують виникнення нових проблем, пов'язаних зі складністю модифікації традиційних систем цінностей та установок. Особливого значення набуває питання про інформаційну експансію як нову форму домінування над іншими державами, що обумовлює боротьбу за інформаційний суверенітет, право на комунікацію та має відобразитися у адекватній національній і міжнародній політиці, конструюванні нових соціально-економічних, політичних, духовних та інших реалій розвитку. Міжкультурний діалог та освіта виступають основними передумовами оновлення ідеології міжнародних відносин.

Третій розділ дисертації – *«Демократія як джерело і передумова формування сучасної ідеології міжнародних відносин»* – розкриває напрями та важливі умови оновлення ідеології міжнародних відносин.

У *підрозділі 3.1 – «Основні параметри сучасної ідеології міжнародних відносин у контексті становлення ідей «глобального гуманізму», демократії і «колективної безпеки»* – висвітлюються базові принципи сучасної ідеології міжнародних відносин. Концепція гуманізму пов'язується з відповідальністю окремої держави перед міжнародним співтовариством за власну політику гарантування і реалізації прав людини. Визначено позитивні (захист прав людини, розвиток гуманітарного права, зростання правозахисних та гуманітарних неурядових організацій у міжнародних відносинах) та негативні (світовий і регіональний тероризм, домінування егоїстичних національних інтересів держав, неефективність міжнародних організацій) чинники формування глобального гуманізму. Нагальним є врівноваження таких

суперечливих впливів, переосмислення гуманістичних принципів як морального орієнтира практичної політики, а не «абстрактного явища».

Підкреслюється, що сучасна ідеологія міжнародних відносин обґрунтовує пріоритет цінностей демократії. Реалізація позитивних потенцій глобалізації вимагає домінування демократичних принципів у міжнародних відносинах. Демократія є і основою підтримки миру між народами, міжнародної стабільності, формування середовища безпеки. Як універсальна цінність суспільства ризику, загальна підстава вибудовування міжнародного співробітництва розглядається й колективна безпека, спрямована на запобігання глобальних катастроф.

У підрозділі 3.2 – *«Специфіка демократизації світового співтовариства, забезпечення відкритості, довіри і динамізму в ідеології міжнародних відносин»* – аналізуються «больові точки» демократії у системі міжнародних відносин. Визначено наявність суперечностей між цілями, можливостями та реальним змістом демократичних реформ, що обумовлює необхідність теоретичного усвідомлення проблем світового політичного розвитку, сформованих стрімкою динамікою сучасності. Імплементація демократичних принципів безпосередньо пов'язана зі забезпеченням відкритості, динамізму у новій системі міжнародних відносин. Стверджується, що глобалізація та інформатизація роблять простір міжнародних відносин прозорішим, передбачають як нові можливості для подальшого прогресу (розширення правового простору, діалогу культур, держав тощо), так і нові ризики (транспарентність міждержавних кордонів, застосування гуманітарного права тощо). Розвиток демократичної системи міжнародних відносин включає поглиблення довіри, подолання взаємного страху, розширення співробітництва.

Обґрунтовано консенсусний принцип політичного діалогу культур, зміст якого пов'язаний з презумпцією довіри до політико-культурного досвіду кожної країни. У той же час, сьогодні недостатньо простої констатації такої рівноцінності. Консенсусний принцип означає, що ніхто заздалегідь не може зумовити майбутню цінність і пріоритетність досвіду кожної культури. Запас мінливості в світовій культурі надзвичайно важливий, у цьому різноманітті міститься невичерпне джерело життєвих сил людства. Актуальним видається формування єдиної світоглядної платформи, з позицій якої багатоманітні, часом й протилежні цінності не розмежовують, а зближують суспільства та країни.

У підрозділі 3.3. *«Місце і роль недержавних суб'єктів у процесі становлення гуманістичної і демократичної системи міжнародних відносин»* – розглядаються передумови зростання кола акторів світової політики, їх участь у розвитку нової ідеології міжнародних відносин.

У контексті розширення числа неурядових суб'єктів відзначено факт формування глобального громадянського суспільства, яке вийшло за межі національних держав. Складається особливий напрям діяльності міжнародних

неурядових організацій – громадянська або народна дипломатія, яка має специфічні форми, відіграє важливу роль у розвитку та консолідації демократії. Відповідні структури виступають провідними носіями нової ідеології, сприяють розширенню простору демократичних прав і свобод людини, залученню громадськості до вироблення та реалізації політичних рішень, координації зусиль міжнародного співтовариства у подоланні актуальних проблем світового розвитку. За таких умов процес міжнародної політики стає відкритим, прозорим, створюються механізми для легітимації та контролю міждержавних рішень. Особливий інтерес у контексті демократизації становить «публічна дипломатія» як відкритий, принципово відмінний від пропаганди та реклами, канал комунікації між різними народами, налагодження довготривалих відносин, атмосфери довіри та взаєморозуміння.

Четвертий розділ дисертації – «Особливості і напрямки трансформації зовнішньої політики Туркменістану в контексті становлення нової ідеології міжнародних відносин» – присвячено аналізу місця й ролі Туркменістану в оновленні ідейних основ міжнародних відносин.

У підрозділі 4.1 – «Характеристика національних особливостей та ідеологічних засад розвитку Республіки Туркменістан» – через аналіз окремих історичних сюжетів, коротку характеристику демографічного складу, території, державного устрою, національних особливостей розвитку Туркменістану розкриті загальні передумови становлення республіки як незалежного суб'єкта міжнародних відносин зі самостійною системою ціннісних орієнтацій та ідейних пріоритетів. Осмислюється схожість геополітичних обставин та націєтворчих процесів з іншими пострадянськими суспільствами. Особливістю Туркменістану є створення сильного президентського правління з відповідною системою національних цінностей та специфічних зовнішньополітичних позицій нейтралітету.

Вказується, що незалежний Туркменістан переживає одночасно кілька трансформацій: інтеграційні процеси, модернізацію політичної системи, інституційні перетворення, економічні потрясіння, духовні й психологічні зміни людей. Туркменське суспільство є достатньою мірою традиційним. Людина східної культури розглядає політичну владу як божественну, що водночас дисонує зі запитами глобального, ринкового, інформаційного світу. Високий ступінь урбанізації, розбудова газової, будівельної, текстильної галузей співіснують з ієрархічним устоєм, племінними розподілами. На шляху гуманітарного розвитку, зміцнення державності, демократії, міжнародного статусу перевагами республіки є стратегічне геополітичне місцезнаходження, ресурси газу й нафти, що певною мірою уможливають налагодження прагматичних, раціонально обґрунтованих контактів з іншими державами, а також відкривають нові можливості культурного та цивілізаційного зростання.

Підрозділ 4.2. – «Традиції та інновації у системі міжнародної політики Туркменістану» – розкриває особливості діалектики процесів збереження і модернізації, уніфікації й диверсифікації та їх вплив на механізми взаємодії народів і держав. Специфіка країн центральноазійського регіону полягає в тому, що успішне державотворення можливе на основі визнання цінностей сучасного світу з урахуванням традиційних орієнтирів общини, колективізму, патерналізму, авторитету влади.

На прикладі нейтрального статусу Туркменістану описано можливий варіант утвердження своєрідного культу, символізму та ідеології, якою керується республіка на міжнародній арені. Нейтралітет закріплений конституційно, у міжнародних документах, зведений до самостійної національної цінності. Водночас дипломатія Туркменістану дотримується загальноновизнаних норм міжнародного права, принципів рівноправності, добросусідства, співробітництва. Стратегічне осмислення базових позицій Туркменістану в сучасній міжнародній системі координат стали основою «Концепції зовнішньополітичного курсу Туркменістану на період 2013-2017 роки», яка орієнтує на подальше інтегрування у процеси світового розвитку. Туркменістан також залишається невід'ємною частиною єдиного геополітичного простору Центральної Азії, що має родинні, історичні зв'язки, близьку культуру, спільні загрози. Сам факт його виходу з такого простору може слугувати чинником ціннісної розбалансованості міжнародного розвитку.

В підрозділі 4.3. – «Ідеологічні засади зовнішньої політики Туркменістану в контексті взаємозв'язків з Україною» – розглянуто конкретні напрямки й ціннісні орієнтири дипломатичних відносин України і Туркменістану, які було встановлено у 1992 р. Представлено критерії спільної зацікавленості у їх розвитку, сформульовано загальні підходи для успішної реалізації національних інтересів обох країн. Домовленості, які були досягнуті в ході двосторонніх контактів на міждержавному, міжурядовому, міжвідомчому рівнях, знайшли своє відображення у договірно-правовій базі, яка складається зі 106 документів про взаємовигідне співробітництво у всіх сферах.

Проаналізовані україно-туркменські відносини дозволяють виокремити фактори й перспективи двостороннього співробітництва. Україна продовжує бути торговим партнером Туркменістану, інвестує у тамтешнє будівництво, але, як резюмує більшість експертів, ще недостатньо реалізується у центральноазійському регіоні. Існує цілий ряд напрямків та сприятливих ціннісних передумов розвитку партнерства, плідних проектів співпраці та обміну досвідом. Необхідні розробка й реалізація комплексної програми, що врахує інтереси населення обох держав, політичний, соціальний, економічний, правовий, культурний та інші аспекти, передбачить ризики, конфліктогенні чинники, а також умови досягнення стабільного розвитку, здатність зберігати усталенні й модернізувати морально застарілі практики.

У **Висновках** подані основні теоретичні узагальнення роботи, що свідчать про реалізацію поставлених завдань дослідження.

Значиму роль у розумінні ідеологічних засад міжнародних відносин у наш час відіграють принципи цивілізаційного, ціннісного, гуманістичного та антропоцентричного підходів. Продовжуючи наукові дискусії про значення національних ідеалів, людських переживань, інтересів, досвіду в сучасній системі міжнародних відносин, їх можливості узгоджуватися з реаліями і викликами глобалізації, політичними та економічними протиріччями, важливо вивчати не тільки інститути або відносини, а й якості, цінності, орієнтації, культурні та поведінкові феномени на світовій арені. Серед важливих вимог до вибору концептуальних і методологічних підходів – здатність виявляти закономірності, характеристики, тенденції та перспективи міжнародної політики в умовах динамічного політико-культурного розвитку, ціннісного плюралізму, глобалізації, інформаційної революції. Ідеологічні засади міжнародних відносин, цінності «свободи», «рівності», «справедливості», «демократії», «солідарності» та інші неможливо кількісно обрахувати, вони потребують якісних (аксіоматичних, ідейних, моральних) критеріїв аналізу. Важливо простежити, як духовний світ людини об'єктивується в політичних цінностях різного рівня (локального і глобального), розкрити нові можливості для розуміння поведінки суб'єктів політики у міжнародному просторі. Сучасна специфіка міжнародної системи полягає в тому, що вона абсорбує розмаїття соціально-політичного життя суспільств. Ідеологія міжнародних відносин, як і відповідне поняття, набуває багатопланового, багатопрофільного, багатовалентного характеру, позбуваючись однозначної орієнтованості.

Розуміння змін ідеології міжнародних відносин потребує усвідомлення переважаючих інтересів, потреб суб'єктів і об'єктів таких відносин. Міжнародні відносини – це відносини між державами і недержавними суб'єктами щодо різноманітних сторін розвитку соціуму: співпраці або протидії, взаєморозуміння або взаємного неприйняття, спільних інтересів або розбіжних ціннісних орієнтирів. Національна держава поступається частиною політичної ініціативи громадянському суспільству, новим суб'єктам (неурядовим організаціям, транснаціональним корпораціям, внутрішньодержавним регіонам тощо). Водночас, національні інтереси охоплюють весь спектр життєдіяльності нації як політичного суб'єкта, суб'єкта держави та міжнародних відносин, суб'єкта світової історії. Їх суперечливий характер часто пов'язаний і з уточненням змісту понять «нація», «ідеологія», «демократизація» тощо.

Сучасні суспільно-політичні реалії засвідчили, що ідеології не тільки не втрачають свого значення, але реанімуються, модернізуються і складають певну систему цінностей, ідей, що впливають як на політичне знання, так і на перспективи світового розвитку. Тоді як міжнародні відносини періоду «холодної війни» – масштабного в історії людства міжнародного

протиборства – будувалися під впливом недовіри і конфронтації, епоха глобалізації вимагає нової ідеології. З іншої сторони, саме відродження орієнтацій і принципів «холодної війни» в наші дні зобов'язує світове співтовариство переглянути своє ставлення до сучасних політико-культурних викликів.

Важливими викликами оновлення ідеологічних засад міжнародних відносин названо глобалізацію та інформаційну революцію – реальні зміни в обміні технологіями, інформацією, духовними цінностями, розвитку міжкультурної комунікації. В останні десятиліття ці поняття залучено до різних дискурсів. З одного боку, глобалізація розширює масштаби інтеграційної та комунікативної дії, з іншого – посилює дезінтеграції та фрагментації держав, активізує процеси етнічного націоналізму, сепаратизму, екстремізму. Неоднозначність процесу глобалізації впливає на ціннісну основу сучасного життя: від взаємозбагачення до витіснення низки ідеологічних конструкцій минулого, посилення конфліктів та нестабільності світового процесу.

Відзначені істотні зміни в розстановці геополітичних сил у світі, які необхідно приймати з позицій концептуального аналізу цивілізаційних та інтелектуальних трансформацій. Взаємодії різних частин світового цілого змінюють військовий баланс на новий, у якому стикаються різні сфери інтересів, різні рівні гегемонії, національних і транснаціональних компонентів. Особливого значення набувають інформаційні технології у міжнародних відносинах, що поряд зі своїми перевагами формують й низку небезпек (розмежування країн та посилення бідності; вразливість суспільства до терористичних атак; спірний контроль над потоками інформації; маніпуляція медіа і громадською думкою; десоверенізація в культурно-інформаційній сфері тощо). Відтак основні риси сучасного мислення у міжнародних відносинах передбачають: пріоритет виживання людства і загальнолюдських цінностей у світовій політиці на протипагу класовим, корпоративним, національним, релігійним, груповим; ідею рівної безпеки для усіх людей, а не окремих держав чи блоків; ідею взаємопов'язаного і ненасильницького світу, в якому неможлива ізоляція окремої держави без величезних втрат для неї; повага права кожної країни на вибір свого внутрішнього і зовнішнього курсу; перехід до екологічно орієнтованого соціального розвитку. Нові ідеологічні основи міжнародних відносин повинні враховувати соціокультурне, цивілізаційне різноманіття, уникати його політизації, односторонньої ідеологізації, орієнтуватися на забезпечення громадянських прав, розвиток демократичних цінностей, міжнародної солідарності, захист культурно-історичної спадщини.

На сучасному етапі формування нової ідеології міжнародних відносин демократія розглядається як її основне джерело і ключова передумова, що включає ідеї глобального гуманізму і колективної безпеки. Саме з демократизацією системи міжнародних відносин пов'язуються перспективи

подальшого розвитку людської цивілізації в умовах глобалізаційних ризиків. Проведене дослідження виявило взаємозв'язок гуманізму і демократії як ідеологічних основ сучасних міжнародних відносин. Розширення та зміцнення поля демократичного співіснування держав створює можливості для реалізації цілей гуманізації глобального розвитку. Гуманізм як світогляд поваги до людини та її прав перетворюється на реальним механізм реалізації демократії, виходу з конфліктних і кризових ситуацій у міжнародних відносинах.

Відзначена зростаюча роль діалогу культур, цивілізацій, держав, народів як об'єктивної передумови демократизації й гуманізації міжнародних відносин. Його специфіка полягає у взаємозбагаченні досвіду різних культур, зближенні різних точок зору та виробленні спільних правил гри. Вирішення основних протиріч сучасної світової політики залежить від успішного реформування традиційних міжнародних інститутів, впровадження нових форм міжнародного співробітництва, заснованих на принципах верховенства прав людини, толерантності, гуманізму, взаєморозуміння. Особливого значення набувають громадянська і публічна дипломатія. Імплементация сучасних ідеологічних основ міжнародних відносин включає залучення нових акторів, зокрема світового громадянського суспільства. Неурядові організації складають ядро демократичної системи міжнародних відносин, сприяють розширенню простору демократичних цінностей і процедур, свобод і прав людини, координації зусиль міжнародного співтовариства у пошуку ефективних, нестандартних рішень актуальних проблем цивілізаційного розвитку.

Аналіз історичних, демографічних, територіальних, національних особливостей розвитку Туркменістану, дозволив стверджувати, що конкуренція і взаємодія різних регіонів, культур і цивілізацій супроводжуються як суголоссям, так і різноманітністю ідеологій. У сучасному Туркменістані простежується прагнення до ціннісного балансування, міжцивілізаційного взаєморозуміння, оптимального розвитку міжнародних відносин на підставі взаємовигідних, раціональних, прагматичних орієнтирів. Відносна закритість, ієрархічність, одночасна лімітрофність і традиціоналізм суспільно-політичного ладу врівноважені самодостатньою економічною та інституціональною інфраструктурою. Облаштування єдиного соціокультурного простору, постійні пошуки громадянської самоідентифікації, зусилля, спрямовані на розвиток демократичної політичної культури, правової свідомості населення, покликані в найближчій перспективі не тільки інтегрувати різні етноси, релігії, способи життя, цінності всередині держави, а й зблизити туркменські національні інтереси зі світовими гуманістичними і демократичними орієнтирами.

Зовнішня політика Туркменістану демонструє своєрідний спосіб подолання постімперської залежності шляхом добровільної самоізоляції, що дає можливість створення і збереження сприятливих зовнішніх умов для співпраці, консолідації суспільства, стійкості правлячого режиму. Процеси

демократизації, глобалізації, транснаціоналізації, регіоналізації світової політики залучають Туркменістан до діяльності міждержавних інститутів, активних відносин з іншими державами. Для країни характерні власне бачення світових подій, самостійність і оригінальність їх оцінок, а також незмінність курсу на досягнення міжнародної та регіональної безпеки. У світлі високого конфліктного потенціалу в регіоні пріоритетом залишається збереження нейтрального статусу. На думку експертів, ідея нейтралітету значною мірою сприятлива та дозволяє зберегти державність і мир в умовах підвищеного інтересу великих світових лідерів до енергоресурсів Туркменістану.

Демократія як джерело формування нової ідеології міжнародних відносин передбачає розвиток між Україною і Туркменістаном як традиційних, так й інноваційних форм співробітництва, що є важливими для подальших пошуків експертів, науковців, політиків, дипломатів усього світу. Оновлена ідеологія міжнародних відносин повинна відрізнятися гнучкістю, відкритістю, варіативністю, здатністю реагувати на нові виклики і нестандартні проблеми, і головне – уважним ставленням до прав і свобод людини.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Аманмырадов Н. Демократия как основная черта новой философии международных отношений / Нурберды Аманмырадов // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 91. – С. 342-344. (Зареєстровано в міжнародних наукометричних базах (РИНЦ)).
2. Аманмырадов Н. Демократия и коллективная безопасность как принципы современной философии международных отношений / Нурберды Аманмырадов // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 90. – С. 339-342.
3. Аманмирадов Н. Суб'єкти і об'єкти міжнародних відносин / Нурберды Аманмирадов // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – К. : ВАДЕКС, 2014. – Вип. 76. – С. 337-346.
4. Аманмырадов Н. Философия международных отношений как предмет политологического дискурса / Нурберды Аманмырадов // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 89. – С. 376-380.
5. Аманмырадов Н. Основные направления внешней политики Туркменистана / Нурберды Аманмырадов // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса ВНАН України. – К., 2013. – № 1(63) (січень-лютий). – С. 230-238.

6. Аманмырадов Н. Формирование политической системы Туркменистана в условиях современного развития / Нурберды Аманмырадов // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Одеса, 2013. – № 12 (191). – С. 264-269.

7. Аманмырадов Н. Постоянный Нейтралитет Туркменистана, его политико-экономическое развитие и благоприятное влияние на международное сотрудничество / Нурберды Аманмырадов // Встреча с профессорско-преподавательским составом и студентами Туркменского сельскохозяйственного университета имени С. А. Ниязова (Ашгабат, 10 декабря 2010 года); Отв. ред. А. Гурбанов. – Ашгабат : Изд-во Туркменского сельскохозяйственного университета имени С. А. Ниязова, 2010. – 18 с.

8. Аманмырадов Н. Туркменистан – Украина: по пути развития дружбы и сотрудничества (Вступительное слово) / Нурберды Аманмырадов // Материалы Международной научно-практической конференции «Статус постоянного нейтралитета: опыт Туркменистана» (Киев, 29 ноября 2013 г.). – К. : Дипломатическая академия Украины при Министерстве иностранных дел Украины, 2013. – С. 30-66.

АНОТАЦІЇ

Аманмирадов Н. Ідеологічні засади міжнародних відносин в умовах сучасних глобальних викликів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 – політична культура та ідеологія. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2015.

Дисертація присвячена усторонньому аналізу змін ідеології міжнародних відносин у відповідності з викликами сучасного світу, особливостями утвердження демократичних і гуманістичних основ такої ідеології в період глобалізації та інформаційної революції. Розкрито зміст поняття «ідеологія міжнародних відносин» як парадигми взаємодії країн і народів, яка визначає її загальний дух і спрямованість у галузі політики, економіки, дипломатії, культури, освіти, військової справи тощо. Визначені особливості становлення нової ідеології міжнародних відносин у Туркменістані в період зміцнення державності. Здійснено аналіз відносин України та Туркменістану, представлено ідеологічні основи та критерії спільної зацікавленості у розвитку співробітництва.

Ключові слова: ідеологія, ідеологічні засади міжнародних відносин, міжнародні відносини, міжнародна політика, гуманізм, демократизація, політична трансформація, політична культура, політичні цінності, цивілізація, світова політика, глобалізація.

Аманмырадов Н. Идеологические основы международных отношений в условиях современных глобальных вызовов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.03 – политическая культура и идеология. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2015.

Диссертация посвящена анализу изменений идеологии международных отношений в соответствии с вызовами современного мира, особенностям утверждения демократических и гуманистических приоритетов мировой политики в период глобализации и информационной революции.

Проанализировано содержания понятия «идеология международных отношений» как парадигмы взаимодействия стран и народов, которая определяет его общий дух и направленность. Раскрыты теоретико-методологические основы анализа международных отношений в свете политико-культурных и идеологических изменений современности. Понятие международных отношений рассматривается как субъективно-объективные, культурно, цивилизационно и ценностно разнообразные контакты. Уточнены параметры соотношений понятий «международные отношения», «международная политика», их значение для пересмотра роли идеологии в демократизации, инновационном развитии, политической трансформации, в статике и динамике современной политической жизни общества.

Определена трактовка реальных изменений системы международных отношений в современных условиях, их влияние на идеологию международных отношений в направлении демократизма, открытости, гуманизма, обеспечения мира и сотрудничества между государствами и народами. Подчеркивается, что в условиях глобализации особого внимания заслуживают поиски новых идеологических основ международных отношений и пути их имплементации в реальную политику. Влияние трансформаций современного мира на мировоззренческие ориентации, вызовы и риски глобализации, обмен духовными и политическими ценностями, развитие коммуникаций, туризма, образования определены как факторы идеологического обновления.

Раскрыта специфика международных отношений периода «холодной войны» и возрождения идеологии конфронтации в современной мировой политике, реанимация отдельных идеологем недоверия, гонки вооружений, нагнетание международной напряженности. Проанализирована связь идеологических доминант периода холодной войны с актуальными международными конфликтами, особенно событиями в современной Украине.

Понимание новой идеологии международных отношений представляется как синтез демократизма и сотрудничества, становления и развития. Вместе с тем, подчеркнуто, что каждое государство воспринимает основные направления изменений идеологии международных отношений со свойственными ему

геополитическими, историческими и культурными особенностями, противоречиями и трудностями. Тенденция к демократизации международных отношений разворачивается как основная детерминанта новой идеологии международных отношений, которая определяет особенности изменения внешней политики разных государств, в числе которых и политика Туркменистана. Стратегическое осмысление и комплексный анализ современных тенденций, творческое переосмысление базовых позиций и долгосрочных интересов Туркменистана в современной международной системе координат ориентирует на дальнейшее интегрирование в глобальные процессы мирового развития. Исследование проблем сотрудничества Украины с Туркменистаном одновременно позволяет определить новые вызовы и горизонты политико-идеологического развития современного мира. Привлечение Украинского государства в процесс формирования новой структуры евразийского геополитического пространства, внесения новых форм и ценностных ориентаций должно способствовать утверждению гуманистической парадигмы современной международной политики.

Ключевые слова: идеология, идеологические основы международных отношений, международные отношения, международная политика, гуманизм, демократизация, политическая трансформация, политическая культура, политические ценности, цивилизация, мировая политика, глобализация.

Amanmyradov N. Ideological Foundations of the International Relations in the Context of Global Challenges of our Time. – Manuscript.

Thesis for scientific degree of candidate of political sciences on specialty 23.00.03 – political culture and ideology. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2015.

The thesis is devoted to the systematic and deliberate analysis of changes in the ideology of international relations in accordance with the challenges of the modern world, features consolidation of democratic and humanistic foundations of this ideology in the period of globalization and the information revolution. The concept of "ideology of international relations" is uncovered as a universal paradigm of interaction between countries and peoples, which defines its general spirit and direction in the field of politics, economy, diplomacy, culture, education, military affairs between states. Peculiarities of formation of a new ideology of international relations in Turkmenistan during the consolidation of statehood are analyzed. The relations between Ukraine and Turkmenistan, the ideological foundations of common interest in development cooperation are represented.

Key words: ideology, ideological foundations of international relations, international relations, international politics, humanity, democratization, political transformation, political culture, political values, civilization, world politics, globalization.

**НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова**

100304172

Підписано до друку 27.04.2015 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 182
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.

